

педагога, діти повинні жити в світі краси, гри, казки, музики, малюнка, фантазії, творчості. У зв'язку з цим він практикував у своїй роботі уроки думки. Це були уроки на природі, де дітям можна задавати тисячі питань.

Урок в природу – подорож до джерела живої думки. Пробудженню думки сприяло бажання зрозуміти природні явища, спостереження за ними [1]. Сухомлинський вважав, що праця думки неможлива без дитячої творчості. Він залучав школярів до складання казок, творів, самостійного вивчення окремих тем.

Видатний педагог особливу увагу приділяв проведенню уроків мислення. Він разом зі своїми колегами розробив «300 уроків мислення в природі» і створив так звану «Школу під голубим небом, Школу радості, Школу мислення і розвитку дітей». Треба, щоб у ранньому віці дітям «...відкривалося якомога більше незрозумілого... У дитини виникає багато питань: чому? ...дитина думає спостерігаючи і спостерігає думаючи, - це винятково важлива умова вияву, вираження талановитості дитини» [2].

Проаналізувавши досвід видатного педагога можна робити висновок, що саме його педагогічна спадщина може нам допомогти у реформуванні сучасної української школи. Оскільки, ми можемо почерпнути для себе багато цікавого і потрібного для навчання та виховання дітей. І не просто дітей, а майбутніх особистостей, які будуть мислити творчо та креативно.

Список використаних джерел:

1. Сухомлинський В.О. Духовний світ школяра / Сухомлинський В.О.. – Київ: Радянська школа, 1976. – 654 с. – (5 том)
2. Сухомлинський В.О. Методика виховання колективу / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5 т. - К. : [б. в.], 1976-1977. - Т. I. - С. 403-637.
3. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям // Вибр. твори: В 5 т. – К., 1976.- Т.2.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент І. Т. Лещенко

Б. Д. ГРІНЧЕНКО І НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА

А. О. Григоренко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Грінченко Борис Дмитрович (літературні псевдоніми – Василь Чайченко, П. Вартовий, Б. Вільховський та ін.) – письменник, педагог, мовознавець, етнограф, громадський діяч. Народився 27 листопада (9 грудня) 1863 року на хуторі Вільховий Яр, поблизу с. Руські Тишки (нині Сумська область) в сім'ї відставного офіцера. Хлопчик змалку полюбляв слухати мелодичну, поетично-лагідну рідну мову. Грамоті він навчився в сім'ї і досить рано – перечитав все, що було в батьківській бібліотеці і під впливом прочитаного почав писати вірші.

У 1874 р. поступив до Харківської реальної школи. В цей час формується суспільно-політична позиція Б. Грінченка-юнака, його тяжіння до революційного народництва [6, 206].

Саме тоді, під впливом «Кобзаря» він починає збирати та записувати почуті пісні, легенди, казки та інші фольклорні матеріали. «Першими вчителями літературними» Б. Грінченко називає В. Скотта, Д. Байрона, В. Гюго, О. Пушкіна, М. Некрасова, О. Кольцова. Саме вони сприяли формуванню вольового характеру письменника [3, 209].

Б. Д. Грінченко видав працю «Народні вчителі і українська школа» в якій показує роль русифікації в денационалізації українського населення, в його психологічному виродженні: «Коли мову будь-якого народу, як от українського, виганяють зі школи, з

церкви, з адміністративних інституцій, з суду, забороняють її навіть у літературі, то тоді та мова перестає бути мовою освіти, культури, мовою освічених класів і зостається тільки мовою темної неосвіченої маси» [2, 11].

Навчання рідною мовою – один із провідних принципів освітньої системи Бориса Грінченка. Спираючись на досвід прогресивних педагогів, психологів, мовознавців, він розвиває їхні думки щодо діалектичної єдності мови і мислення, наголошує на тому, що мова є виразником найістотніших національних ознак: психологічних, світоглядних, етнографічних. Б. Грінченко переконаний, що мислення перебуває в нерозривному зв'язку з мовленням.

Педагогічна потреба навчання рідною мовою безперечна: «І справді, ми бачимо таку річ, що завжди діти, що вчать своєю рідною мовою, розумніші, більше в їх хисту, й думкою вони моторніші, ніж ті, кому затуркують голову мовою чужою» [4, 13]. Народ одвертається від чужомовної школи, бо вона, на думку одного з літературних героїв Грінченка, «однімає школяра в сім'ї, навчає його згорда, зневажно дивитися на своїх людей, кидає його на другу роботу і робить з його нечесну людину». А причина цього та, що «школа вчить незрозумілою мовою і промовляє до дитини чужими образами». Устами свого героя Марка Кравченка Б. Грінченко проголошує: «На Україні повинна бути мова українська» [4, 13].

Б. Грінченко вважав, що на особі вчителя ґрунтується все навчання і виховання. Він хотів його бачити високоосвіченою, високоморальною особою, яка досконало знає свою справу, сумлінно виконує вчительський обов'язок, є справедливою, послідовною і цілеспрямованою у своїх діях. Педагог висміює обмежених вчителів, які вбивають у дітях прагнення до знань, знущаються над ними морально та фізично. Таким горе-вчителям Грінченко протиставляє образи справжніх народних вчителів, які живуть життям народу і з любов'ю викохують його дітей на культурних здобутках попередніх поколінь.

Держава, яка хоче досягти вершин соціально-економічного й культурного розвитку, повинна дбати про своє майбутнє, підвалини якого закладаються у школі. Саме від школи залежить здоров'я суспільства, бо вона визначає рівень моралі та інтелекту майбутніх поколінь. Нині, коли відбувається становлення нової національної школи в Україні, дуже важливо зробити все можливе для того, щоб вона утвердилася на принципах гуманізму, демократизму і щоб процес її розвитку в цьому напрямі став незворотним. Розвиток національної школи має бути науково вивіреною, тому необхідно залучати до цього процесу все, що вироблене наукою, вивчати й засвоювати все найцінніше, створене педагогічною думкою, насамперед вітчизняною.

Навчально-виховні завдання школи реалізуються через зміст навчального матеріалу, форми й методи навчально-виховної роботи, а також через, особистість учителя й характер його діяльності. Учителеві належить одне з найважливіших місць у структурі шкільної освіти, ним тримається школа. Пам'ятаймо мудрі слова видатного педагога ХХ ст. Василя Сухомлинського: «Школа – це, образно кажучи, тонкий і чутливий музичний інструмент, який творить мелодію людської гармонії, що впливає на душу кожного вихованця, але творить лише тоді, коли цей інструмент добре настроєний, а настроює його особистість педагога, вихователя». Від особистісних і професійних якостей педагога значною мірою залежить ефективність діяльності школи [5, 247 – 248].

Педагогічна система Б. Грінченка спирається на народну педагогіку, адже це є вічне, невичерпне джерело навчально-виховної мудрості. Цю мудрість видатний педагог плідно використав у своїй практиці. Педагогічні інтереси Грінченка стосувалися насамперед дидактики. Свої дидактичні принципи педагог втілював у

власній педагогічній діяльності, пропагував у науково-педагогічних і публіцистичних працях. У справі національної освіти Б. Грінченко був цілком послідовним, ніколи не відмежовувався від справ національного виховання, творив, писав українською мовою, яка лунала в його піснях, думках, в його серці, віддавав усі свої сили справі національного й соціального визволення рідного народу. Носіями цієї ідеї є й герої багатьох його оповідань («Дзвоник», «Екзамен», «Непокірний» тощо).

Етапи становлення національної свідомості:

1) Етап етнічного самоусвідомлення. Етнічне самоусвідомлення є першоосновою, корінням патріотизму. Етнізація дитини починається з раннього періоду її життя – в сім'ї, яка завжди визначається певними національними рисами, особливостями. Фундаментальне значення в процесі етнізації мають рідна мова й природа. Роль: фольклор, звичаї, традиції, ігри, вертепи, народний театр, спілкування з природою.

2) Етап національно-політичного самоусвідомлення. Цей етап припадає на підлітковий вік і передбачає усвідомлення себе як частки нації, своєї причетності до неї як явища політичного. До особливо важливих моментів виховання на цьому етапі належить відновлення історичної пам'яті та формування почуття національної гідності. Роль: література, історія, народна творчість, історія культури тощо; громадські організації, політичні партії, їх програми.

Виховна система в гімназії – це цілісний організм, який виникає в процесі інтеграції основних компонентів виховання (мета, суб'єкти виховання, їх діяльність, спілкування, відносини, кадровий потенціал, матеріальна база), що сприяє духовному розвитку і саморозвитку особистості, створенню своєрідного духу школи.

Минають роки, а кожен вдячний українець, котрий знайомий з творчістю Б. Грінченка, не може не згадати його вдячним словом за працю на користь рідної України [1, 420 – 423].

Список використаної літератури:

1. Єфремов С. Борис Грінченко / С. Єфремов. – Київ: Духовні криниці, 1997.
2. Зубкова Н. Бібліотечна діяльність Бориса Грінченка / Н. Зубкова // Бібліотечний вісник. – 1996. – № 1. – С. 11 – 12.
3. Карпенко І. М., Неживий О. І. Образ світу в педагогічній системі Б. Грінченка / І. М. Карпенко, О. І. Неживий // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1. – С. 209 – 214.
4. Качкан В. А. Борис Грінченко: про життя і творчість українського письменника / В. А. Качкан // Освіта. – 1993. – № 23. – С. 13.
5. Подласый И. П. Педагогика / И. П. Подласый. – Москва: Владос, 1999. – 576 с.
6. Скрипник П. І. Грінченко Борис Дмитрович // Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. – Київ: Наукова думка, 2004. – Т. 2: Г – Д. – С. 206.

Науковий керівник: старший викладач О. О. Свириденко

ІНТЕГРУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Т. С. Зорочкіна

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Складні та неоднозначні зміни, що відбуваються в нашому суспільстві, вимагають від майбутнього вчителя ціннісного самовизначення та вільного вибору, реалізації демократичних і гуманістичних принципів у майбутній педагогічній діяльності, підвищення рівня його загальнопедагогічної і професійної культури. Суть цього полягає в осмисленні та вивченні педагогічного досвіду, аналізі причин труднощів,